

Милан Јелић

Фестивал монодраме, књи́ге о шеаџиру

Ево већ тридесет шест година како опстојава међународни фестивал монодраме и пантомиме у Земуну. Ове године почео је нешто касније – од 1. до 4. јуна, а нови селектор је др Милован Здравковић који је дошао после шеснаестогодишњег мандата глумца Ивана Бекјарева. Његова стартна идеја била је да у програм уврсти „спектар представа које ће најобјективније представљати савремену продукцију“. Тај концепт је за њега интерно „осмишљена и освешћена еклектика“.

Како сачинити репертоар Фестивала монодраме и пантомиме, а да он задовољи различите жанрове и естетике била је дилема др Здравковића. Разрешио ју је уз савет искусног драматурга Радомира Путника који му је рекао да „квалитет буде одлучујући“. Тако је у репертоар уврстио једну класичну традиционалну јапанску драму (*У шуми*), а са друге стране пантомимску представу засновану на западној традицији (*Ричард Трећи*), као и домаћег класика Мешу Селимовића (*Дервиш и смрт*) или истраживачки пројекат (*М.-соло за три ума*).

Од девет представа, шест је монодрама и три пантомиме. Фестивал је отворио *Дервиш и смрт* у режији и тумачењу глумца Слободана Ђустића који је оживео личност Ахмета Нурудина. „У Мешином роману пронашао сам нешто што ме је већ после прве прочитане странице зауставило“ – објашњава аутор представе. „Снажан приказ највеће човекове муке – сумње. Сумња у све и дилема око свега су неисцрпни бунар духовности и неиспитаних тајни људске душе којом се Меша бави. Основни мотив настајања ове представе је моја дубока фасцинација непоновљивим начином на који то ради.“ За Ђустића је Селимовићева изјава у роману *Дервиш и смрт*: „Ја немам два срца, једно за љубав, друго за мржњу“ нешто најхрабрије, најчасније и највеличанственије што може рећи један човек.

Представа је настала у продукцији Београдског драмског позоришта.

Исте вечери приказана је пантомима *Лујкица Лолиџа* позоришта “Николи” из Пољске, настала на бази истоименог романа Владимира Набокова.

Извели су је Николај Вепрев и Доминика Јуха, после великог успеха у Белорусији, Русији, Украјини, Португалији и Македонији. *Луџкица Лолиџа* је драматична прича о девојци која после смрти мајке остаје код очуха поремећеног ума и заљубљеног у њу. Овај однос подстиче очуха да напише причу о вуку и овци, а та прича је приказана кроз уметнички плес на сцени који постаје метафора страсти двоје јунака.

Трећа представа првог дана била је *Како разумети Србе* Позоришта на Теразијама аутора Жељка Јовановића и Михаила Вукобратовића у извођењу београдског глумца Владана Савића. У овом кабареу једно симпатично зановетало износи извесне дилеме у вези са нашим националним особеностима и вредностима за које сматрамо да су несумњиве. “Пита се зашто нас свет не разуме – истиче коаутор Жељко Јовановић – зашто о нама не мисли како бисмо желели и дискретно сугерише могуће одговоре“. На питање како разумети Србе, половина нације ће одговорити да је то немогуће, а она друга да је то веома лако. Ова представа је покушај да се пронађе најмањи заједнички именитељ ових различитих, не само мишљења већ и животних опција, опредељења и политичких уверења.

Други дан донео је нову монодраму, овога пута из Јапана, *У шуми* аутора Јакума Коизумија и извођењу Кеико Јокоте. Ово је луткарска представа са приповедањем уз музику са старог јапанског инструмента – биве. Ради се о младом дрвосечи који живи на селу и једног дана среће лепу младу жену са којом се венча и добије пуно деце. Једне ноћи дрвосеча се присећа давна-

шње олујне ноћи и почне да прича својој жени о њој. Монодрама *У шуми* је настала у Театру “Тектек”.

Исте вечери виђен је други Јапанац у пантомими *Ричард* али овога пута из чешке продукције. Глумац Макото Инове који је и редитељ доноси ново тумачење и приступ овом чувеном Шекспировом делу. Иначе, овај протагонист познат је земунској публици пошто је учествовао прошле године на овом Фестивалу са представом *Каџуја*.

Још једна монодрама долази из Београда. То је *Беара хвата високу лоптицу* Драгомира Чумића у филмским и телевизијским круговима познатог као Драго Чума. Прибелешке овог популарног глумца режирео је Милан Кнежевић Кнез. Чумић је за време снимања једног филма слушао причу легендарног југословенског голмана Владимира Беаре о фудбалу и славном олимпијском тиму Беара, Станковић, Црнковић, Чајковски, Хорват, Бошков, Огњанов, Митић, Вукас, Бобек и Зебец. То је пре свега сторија о нашим навикама, наравима, надањима, несрећама, заправо о томе колико смо како каже Чума „талентовани али неуспешни“.

Из Беча, представио се М.Театар са пантомимом *М.-соло за три ума* али са аутором и извођачем пореклом из Београда, Милошем Софреновићем. Инспириран мислима и изрекама Марсела Пруста и уз музику и аранжман Јана Висоцког, Софронијевић доноси своје виђење позоришта. Кључна му је реченица овог чувеног француског писца: „Ја једино могу знати ко сам и шта сам када сазнам ко сам био и у каквом окружењу сам се налазио“.

Милош Софронијевић открива да је „физички покрет изведен и доживљен у садашњем времену заправо временски гледано пролазни доживљај. Једном изведен, покрет се заправо увек анализира и разуме кроз поновно враћање искуству које припада прошлости“.

Исте вечери гост из Италије Паоло Авантео извео је монодраму *Дворска луда хвајпа лејшуре*, надреалистичку представу са различитим ликовима и стилловима. Овај глумац је дипломирао у Позоришном атељеу Филип Радиће у Торину, завршио и Академију комедије у истом граду. Са својим скечевима наступао је на више фестивала у својој земљи али и иностранству. Као глумац учествовао је у неколико италијанских филмова и ТВ серија, а такође се професионално бави и музиком. Његов стил се може описати као „ексцентрични пантомимски кабаре на грамелоту, уз свирање на телу“.

И на самом крају земунског Фестивала приказана је монодрама *Медеја* позоришта „Ламорал“ из Шпаније у режији Росарија Арене у којој се представио Карлос Конча. Овај глумац је завршио глумачку школу у Чилеу, а дипломирао на Академији де Арте драматико Силвио д’Амико у Риму. Позориште Ламорал основано је 2010. Године као плод сарадње између чилеанског глумца и италијанског редитеља са жељом да се „живот врати једној другачијој Медеји, модернијој и хуманијој али без губитка драматичне снаге и трагичног садржаја које има Сенекин текст. Ламорал тежи „синергији идеја, различитих извора и душа, у театарском трагању које увек остаје верно сценској фикцији“.

Тридесет шести Фестивал монодраме и пантомиме у Земуну завршен је доделом награда. Стручни жири састављен од београдских глумаца (Љиљана Лашић, председник, Марица Вулетић и Слободан Бода Нинковић) доделио је златне колајне „Маја Димитријевић“. За најбољег пантомимичара прогласио је Јапанца Макото Иновеа за представу „Ричард“, а за монодраму награду је добио Карлос Конча за *Медеју*. Овај чилеански глумац на раду у Шпанији добио је и награду жирија публике Фестивала. Први пут је уручена и специјална награда за инвентивност као подстрек у креативности из области естетике, продукције и технике. У жирију су били театролог Маја Волк, кореограф Александар Илић и професор Владимир Томашевић, а признање је отишло у руке Макоте Иновеа за *Медеју*. Тако се десило да су две представе гостију из иностранства поделиле све награде 36. Фестивала монодраме и пантомиме.

* * *

Да би се штампала нека књига о позоришту потребно је да аутор има много стрпљења, веза и спонзора. Без помоћи и дотације државе, углавном, као издавачи се појављују позоришни музеји или манифестације. Ипак, уз све тешкоће и муке пред нама је неколико релевантних нових књига које су вредне представљања у нашем часопису.

Наш угледни театролог, теоретичар књижевности, есејист, књижевни критичар и песник Милосав Буца Мирковић је аутор дела *Нушћеве злумице – хероине нашег ѿеатра*. Заљубљен у позориште на један посебан, скоро, родитељски начин, он тврди и доказује

да „даске који живот значе“ није само празна флоскула. Како пише рецензент Божа Стаматовић за Мирковића: „Позоришна уметност не доказује, она обузима, опчињава и хипнотише, буди и покреће осећања која просветљују, богате и уздижу изнад практичног, свакидашњег“.

Ова књиџа посвећена је нашим глумицама које су тумачиле ликове у представама по коадима класика српске драматургије Бранислава Нушића. Као први наслов је „Име које је ушло у легенду“ а посвећен је великој уметници Љубинки Бобић.

Буца пише: „Достојна Нушићеве најбоље комике Љубинка Бобић је у пуној глумачкој форми, својој сложеној, психолошки градираној Живки министарки све више додавала гегове и тонове раскошног немог филма чији је савременик такође била. Велики је распон глумачких израза ове обновљене, чаплиновски обогаћене улоге... Са госпа Мицом у Нушићевој *Власци* и Живком министарком она је одједном и изненада стала међу велике комичаре, међу наше највеће комичарке; постала је жива слика живота који на позорници видимо јасно и чисто, као што је жива слика била и њена предходница Жанка Стокић, личност већа од живота, личност у којој су се стекле најбитније силе што обликују живот и у којој можемо да видимо себе под неким микроскопом. Таква личност била је и Љубинка Бобић и зато је била Министарка какву још дуго нећемо имати, какву више никада нећемо имати“.

Мирковић за прослављену Рахелу Ферари пише да је „Чародајка глуме“. „Њена Сара је у *Ожалошћеној породици* не само партнер него и унутрашњи редитељ: она режира све гужве и

гунгуле, она самосвесно осећа гротеску ожалошћене хорде грамзиваца, она их покреће на глупарије и мајсторије, она у личним размерама усавршене карактерне глуме проширује општу нушићевску метафору. И као госпођа Драга у Нушићевом *Доктору*, Рахела Фефари ће послужити силовитом инвенцијом промућурног нушићевског мајстора, који, и сам свестан комичних и бурлескних заплета, хоће све да их појача, да их заостри и заошија“.

За првакињу Српског народног позоришта у Новом Саду Љубицу Раваси Милосав Мирковић каже да у њеној глуми доминира ширина, обиље и разноврност сценске изражајности. „Публици је Живка Љубице Раваси блиска и драга од првог дијалога, од прве социјализације на сцени, од прве интимизације са политичком странком која добија Министарство, на крају урнебесне сцене, са остварењем Живкиних домицилних, социјалних идеала. Несвесно скоро, а са динамиком жене у најбољим годинама и са свешћу о каријеристичком тренду друштва оног и овог времена, свеједно, она ће варакати све око себе, налазећи у гледалишту своје оправдање и своју правду... Ова неодољива Живка министарка налази, оштроумно, лукаво, окретно, слабе тачке својим женским и Ахилове пете својим мушким својтићима, да би ефектно, чак раскалашно завршила урнебесни породични самит“.

Нушићева мезимица, Бранка Веселиновић „танка као виолина, час је Сојка а час Гина“ одиграла је скоро све јунакиње Бен Акибиних комедија: Гину у *Ожалошћеној породици*, Даницу у *Народном посланику*, Мицу у *Власци*, Анку, Персиду, усаккала је

чак и у улогу ћерке. Када је полагала испит у Глумачкој школи у сали је седео и Бранислав Нушић. После испита јој је пришао и помиловао по коси, рекавши: „Ти ћеш бити весела глумица“. Указана јој је посебна част да као млада глумица поред Нушићевог одра држи јастук са његовим одликовањима. Буца Мирковић пише да је Бранка Веселиновић волела да игра баш Нушићеве јунакиње: „Нушић је богат, у његовом репертоару морате да играте разне карактере.“

Мирковић занесено и са љубављу пише и о три улоге госпође Министарке у три разна позоришта: велике комичарке Радмиле Савићевић, о глумици из Новог Сада Добрили Шокици која је одиграла скоро све Нушићеве ликове, о Светлани Цеци Бојковић која је јунакиње Нушићевих комедија играла ван свих шаблона и глумачких калуца.

Ову књигу у библиотеци „Нушићеви дани“ издао је Центар за културу Смедерева, уредник је Сава Ђуричић.

* * *

Ево још једног делатника у култури који је успео да нађе издавача за своје дело. Театролог Радомир Путник и Позоришни музеј Војводине подарили су нам *Слике минулог времена* у којој су сабране критике овог аутора у периоду од 1980. до 1993. године у листовима „Политика“ и „Политика експрес“. У преко сто двадесет текстова о представама у Београду и бившој Југославији Путник на систематичан и аналитичан начин разлаже своје мишљење о ономе што је гледао.

Радомир Путник, књижевник и драматург објавио је више књига песама, приповедака, драматуршких и театро-

лошких огледа и приказа. Приређивач је књига драма Александра Поповића, антологија ТВ драме, савремене монодраме итд. Позоришни комади приказивани су му у Београду, Сомбору, Зајечару, Зеници и Вршцу. Аутор је више радио драма, адаптација за телевизију као и писац сценарија за ТВ серију „Крај династије Обреновић“.

Путник на самом крају *Слика минулог времена* штампа свој „Запис о позоришној критици“. „Скривен у свести или подсвести драмског писца, као какав жироскоп који брине о томе да писац не залута, налази се критичар“ – пише он. Почео је да пише позоришну критику да би пре свега себи „рационализовао она нејасна, конвулзивна, опсењујућа или очаравајућа места у представи, која су на мене оставила одређени утисак. Истовремено, био сам дубоко свестан пролазности самог чина позоришне критике која, додуше, има нешто дужи живот него представа (остаје забележена на хартији), али која је, у суштини, непроверива; становишта критичара могу да провере само савременици (ако им је до тога стало) али потоњи читаоци не, јер представа има кратак живот. Па, ипак позоришна критика није сасвим залудан посао. Штавише, она има и одређен смисао, пре свега за позоришне посленике, а потом и за културологе“.

* * *

Рукопис великана нашег глумишта Радомира-Раше Плаовића, кога нема већ три и по деценије, *Наша кућа ђледана изнућра* са поднасловом „Народно позориште у Београду“ преточен је у књигу. У првом делу, можда најбитнијем, делу посматрао је период између два светска рата, други је чинио

„тамна времена окупације“, а трећи „нова времена“ после рата све до последње недеље Плаовићевих седамдесет шест година.

„Интересантно је“ – пише у предговору књиге театролог Слободан Турлаков – „иако наслов књиге сугерира кућу гледану изнутра у њеној целини, Раша се задржао само на Драми, једва, успут помињући Оперу и Балет“. У некој врсти поговора на крају књиге су сећања о Раши Плаовићу првакиње Народног позоришта Невенке Урбанове и текст глумца Дејана Чавића *Мој учитељ*.

„Био је најортодокснији тумач великих писаца, који са страшћу спелеолога – која га је прожимала током целог његовог стваралаштва – понирао у најскривеније дубине њихових мисли, и казивао их на само њему својствен начин“ (Невенка Урбанова)

„Као што је Оливије био највећи светски глумац свога времена, тако је Раша Плаовић био наш највећи глу-

мац током првих шест деценија прошлог века. Још више. Захваљујући свом целокупном и многостраном деловању – као глумац, редитељ, писац, теоретичар и педагог, ерудита са два факултета и позоришни менаџер – био је најпотпунија и неупоредиво најзначајнија позоришна личност коју смо имали“ (Дејан Чавић).

Пише Раша Плаовић не само о глумцима, мада о њима највише, него и о управницима, директорима драмског ансамбла Народног позоришта у Београду, сценографима, костимографима, техничком особљу, као и о појединим драмским писцима и критичарима. Може се рећи да је *Наша кућа гледана изнутра* његово свеобухватно сведочанство о савременицима са којима је сарађивао.

Ову драгоцену књигу, углавном, намењену театролозима али и читаоцима који воле позориште заједно су издали „Нолит“, Фонд Милана Ђоковића и „Алтера“.

